

**ТРАНСФОРМАЦІЙНИЙ ВПЛИВ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА
ВІДТВОРЮВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЗЕРНОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ**

Нікішина О. В.

Оцінено вплив процесів інтеграції та дезінтеграції на відтворювальний розвиток зернового ринку у секторному розрізі, визначено деформації процесів відтворення. Визначено взаємозв'язок інтеграційних і дезінтеграційних процесів у корпоративному та індивідуальному секторах ринку. Обґрунтовано інтеграційні принципи, найбільш ефективні інтегровані структури на зерновому ринку, а також механізми державної підтримки їх створення та розвитку.

Постановка проблеми. В умовах економічної нестабільності забезпечення збалансованого відтворювального розвитку стратегічного зернового ринку України обумовлює необхідність дослідження впливу різних інтегрованих формувань на процеси відтворення, що відбуваються у секторах ринку, різноаспектного аналізу сучасних інтеграційних процесів (далі – ІІ) крізь призму реалізації економічних інтересів держави та суспільства, обґрунтування найбільш ефективних форм інтегрованих об'єднань з метою державної підтримки їх розвитку.

Інтеграція є досить ефективним механізмом збалансованого розвитку як товарних ринків, так і системи національної економіки. Водночас його використання повинно бути керованим державою, оскільки некерований стихійний розвиток великих інтегрованих формувань, орієнтованих виключно на максимізацію власних прибутків, може забезпечити їм економічне й політичне домінування на ринку, обумовивши при цьому низку деформацій у процесах відтворення, які не відповідають економічним інтересам держави та поглиблюють асиметрію товарного ринку.

Аналіз досягнень та публікацій. Теоретичні засади інтеграції економічних систем знайшли відображення в працях М. Анохіної, Д. Коростелева [1], О. Косіюк [2], В. Молле [3] та інших учених, прикладні питання щодо сучасних інтеграційних тенденцій на агропродовольчих ринках України, в т.ч. і зерновому, висвітлені в дослідженнях О. Бородіної, І. Прокопи [4], Т. Осташко, П. Саблука й інших економістів-аграрників. Водночас недостатньо вивченим у теоретично-прикладній площині залишається питання трансформаційного впливу сучасних інтеграційних й дезінтеграційних процесів на збалансований розвиток стратегічних ринків країни.

Мета статті – оцінка векторів впливу інтеграційних процесів на відтворювальний розвиток зернового ринку України в контексті реалізації економічних інтересів держави та суспільства – визначила коло науково-прикладних завдань дослідження, а саме:

– оцінка впливу суб'єктів корпоративного та індивідуального секторів на відтворювальний розвиток зернового ринку, їх внеску у забезпечення національної продовольчої безпеки;

- визначення деформацій процесів відтворення, які є наслідком домінуючих ІІ і пасивної інтеграційної політики держави;
- визначення взаємозв'язку процесів інтеграції й дезінтеграції в ринковій системі, сукупності інтеграційних принципів;
- обґрунтування найбільш ефективних інтегрованих структур на зерновому ринку та механізмів підтримки їх створення і розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах даного дослідження *інтеграцію* інтерпретуємо з позиції змістовного підходу як механізм взаємодії частин у складі єдиного цілого та формування інтеграційних зв'язків між ними, орієнтований на збалансований розвиток цілісної системи (товарного ринку).

Теорія інтеграції економічних систем стверджує, що наявність на ринку великих інтегрованих формувань сприяє його економічній і соціальній стабілізації, підвищує ефективність державного регулювання, оптимізує завдяки масштабу й характеру діяльності економічну структуру ринку без залучення регуляторних інструментів держави тощо [1, с. 98-99]. Водночас практика вносить істотні корективи в класичні теоретичні положення, кардинально змінюючи їх сутність. Використовуючи статистичні матеріали, проаналізуємо, як великі інтегровані формування впливають на відтворювальні процеси стратегічного зернового ринку України.

Таблиця 1

Динаміка та структура (в розрізі категорій господарств)
валового збору зернових культур в Україні, млн. т*

СЕКТОРИ	Роки						
	1990	1995	2000	2005	2010	2013	2015
1. Корпоративний сектор	49,56	30,67	18,7	24,71	25,08	42,14	38,86
2. Індивідуальний сектор, усього, в т.ч.:	1,45	3,26	5,76	13,31	14,19	20,91	21,27
2.1. Фермерські господарства	0	0,51	1,26	4,08	4,7	7,52	7,65
2.2. Господарства населення	1,45	2,75	4,5	9,23	9,49	13,39	13,62
<i>Усього:</i>	<i>51,01</i>	<i>33,93</i>	<i>24,46</i>	<i>38,02</i>	<i>39,27</i>	<i>63,05</i>	<i>60,13</i>
Структура виробництва (суб'єктний розріз), %							
1. Корпоративний сектор	97,16	90,39	76,45	64,99	63,87	66,84	64,70
2. Індивідуальний сектор, усього, в т.ч.:	2,84	9,61	23,55	35,01	36,13	33,16	35,30
2.1. Фермерські господарства	0,00	1,50	5,15	10,73	11,97	11,93	12,60
2.2. Господарства населення	2,84	8,10	18,40	24,28	24,17	21,24	22,70

*Розраховано автором за даними Державної служби статистики України [5, 6]

Державна служба статистики поділяє зерновиробників відповідно до їх юридичного статусу на дві категорії: (1) юридичні особи – сільськогосподарські підприємства (далі – СГП) і фермерські господарства; (2) фізичні особи – господарства населення. За соціально-економічною природою їх можна поділити на два сектори: корпоративний та індивідуальний. *Корпоративний сектор* формують СГП, які використовують найману працю, орієнтовані на максимізацію прибутку шляхом виробництва високорентабельних культур та мінімізації витрат (у т.ч. на оплату праці та плату за оренду землі). *Індивідуальний сектор* включає фермерські господарства і господарства населення, діяльність яких ґрунтується в основному на праці їх членів. Метою господарювання є задоволення потреб власників і членів господарств, нарощування виробничого потенціалу [4, с. 89].

У 2015 р. частка корпоративного сектору у загальнодержавному валовому зборі зерна складала 64,7 % (38,86 млн. т), індивідуального сектору – 35,3 % (21,27 млн. т), в т.ч. фермерських господарств – 12,6 % (7,65 млн. т), господарств населення – 22,7 % (13,62 млн. т) (таблиця 1). Тенденція до зниження питомої ваги корпоративних структур у виробництві зернових культур з 97,16% в 1990 р. до 64,7 % в 2015 р. за одночасного зростання частки індивідуального сектору (відповідно, з 2,84 до 35,3 %) обумовлена, зокрема, динамічним зростанням кормових потреб господарств населення. Виробляючи близько 80 % молока і 45 % м'яса в країні, господарства населення майже все вирощене зерно використовують для кормового споживання.

Таблиця 2

Частка корпоративного й індивідуального секторів у виробництві зернових культур в Україні, %

Зернові культури	Корпоративний сектор: СГП		Індивідуальний сектор			
	1995 р	2014 р.	Фермерські господарства		Господарства населення	
			1995 р	2014 р	1995 р	2014 р
1.Пшениця	95,1	63,5	1,4	14,3	3,4	22,2
2.Жито	92,4	48,5	1,3	9,1	6,3	42,3
3.Ячмінь	88,9	44,7	1,9	16,5	9,2	38,8
4.Овес	95,3	41,8	1,1	10,7	3,6	47,5
5.Просо	95,9	47,8	2,6	20,6	1,5	31,6
6.Гречка	92,5	53,7	5,6	19,2	1,9	27,1
7.Рис	100,0	86,4	0,0	13,6	0,0	0,0
8.Кукурудза	66,2	76,0	0,6	8,6	33,2	15,3
9.Зернобобові культури	96,0	69,6	0,8	14,4	3,2	16,0
<i>Усього зернові культури</i>	<i>90,4</i>	<i>66,1</i>	<i>1,5</i>	<i>12,0</i>	<i>8,1</i>	<i>21,9</i>

*Розраховано автором за даними Державної служби статистики України [7]

Для вітчизняного ринку зерна, як і іншої сільгосппродукції, характерним є економічне й політичне домінування корпоративного сектору та залежне

становище індивідуальних господарств. В умовах обмеженого вибору видів діяльності вони змушені займатися виробництвом економічно «невигідних», але соціально значимих видів продукції, яких уникають корпоративні структури, про що свідчать результати проведених розрахунків (таблиця 2).

У 2014 р. корпоративний сектор виробляв 76 % кукурудзи та 63,5 % пшениці, які є головними експортоорієнтованими культурами, що мають стабільний зовнішній попит та значну доходність. Індивідуальні господарства спеціалізуються на виробництві зернових культур для внутрішнього споживання, зокрема, круп'яних культур (овес, просо), жита та ячменю, рентабельність яких є нестабільною та значно варіює в динаміці від позитивного до негативного значення. У 2014 р. фермерські господарства виробляли 20,6 % проса, 19,2 % гречки і 16,5 % ячменю, особисті господарства населення – 47,5 % вівса, 42,3 % жита, 38,8 % ячменю, 31,6 % проса. Домінуюча експортна орієнтованість корпоративного сектору генерує неузгодженість обсягів внутрішнього попиту та пропозиції стратегічних видів культур, знижує рівень продовольчої самозабезпеченості країни.

Характерною рисою сучасних інтеграційних процесів на ринках агропродукції, в т.ч. і зернових культур, є інтенсивне поглинання агрохолдингами сільськогосподарських підприємств при формальному збереженні їх статусу і реальній втраті їх господарської самостійності. За аналітичними даними, у 2013 р. кількість вітчизняних агропромислових корпорацій наближалася до 140, вони контролювали понад 6 тис. (біля 40 %) СГП і 7,8 млн. га сільськогосподарських угідь (або 38 % площі, яку обробляють СГП) [4, с. 90].

Проведені дослідження [8] засвідчили, що діяльність великих корпоративних структур, передусім агрохолдингів, на зерновому ринку України продукує низку *деформацій відтворювальних процесів*, головними з яких є такі:

- структурні деформації у зерновому виробництві, моновиробництво експортоорієнтованих високорентабельних культур;
- неузгодженість обсягів внутрішнього попиту та пропозиції зернових культур із заданими параметрами якості (зокрема, твердої пшениці, пивоварного ячменю, жита і т.д.);
- асиметричність структури вітчизняного агроекспорту, домінування в його структурі експорту зерна, а не продуктів зернопереробки із високою доданою вартістю;
- обмеження доступу первинних зерновиробників до якісних послуг регіональних елеваторів, більшість з яких монополізовані великими інтегрованими структурами, з метою закупівлі зерна в індивідуальних господарств за низькими цінами в період збору врожаю;
- структурні деформації у збутовій системі, домінування непрозорих «інших» каналів реалізації зерна СГП;
- зростання обсягів товаропотоків «тіньового» субсектору вітчизняних ринків зерна та зернопродуктів, інформаційної асиметричності даних ринків ;
- значні цінові різниці між внутрішніми, експортними та світовими цінами зернових культур, що є джерелом додаткових доходів трейдерів і агрохолдингів, як найефективніших суб'єктів зернового ринку України;

- фінансові деформації у розподілі доходів між секторами інтегрованого зернового ринку та суб'єктами його корпоративного й індивідуального секторів.

Для зернового ринку характерною є одновекторна взаємопов'язаність структурних змін у виробництві та експорті українського зерна. Так, за період 2010-2014 рр. зростання у структурі виробництва частки кукурудзи (з 30,4 до 44,6 %) та зменшення часток пшениці (з 42,9 до 37,8 %) і ячменю (з 21,6 % до 14,2 %) супроводжувалося такою ж самою динамікою структурних змін у експорті культур, тобто зростанням питомої ваги кукурудзи (з 29,1 до 53,9 %) та зменшенням часток пшениці (з 34,9 до 32,4 %) і ячменю (з 34,4 до 12,8 % відповідно) [5].

Сьогодні на зерновому ринку України індивідуальні господарства виробляють майже 70 % зерна для внутрішнього споживання, тоді як корпоративний сектор із переважно експортною орієнтацією – близько 30 %. Відтак, національну продовольчу безпеку забезпечують не надприбуткові агрохолдинги, а індивідуальні господарства, які, виконуючи соціальні й екологічні функції в економічній системі, мають обмежений доступ до державних субсидій (фермерські господарства) або зовсім їх позбавлені (господарства населення). Суб'єктне забезпечення продовольчої безпеки на зерновому ринку здійснює індивідуальний сектор.

О. М. Бородіна та І. В. Прокопа визначають становище особистих селянських господарств в економічній, соціальній та інституційній складових вітчизняної аграрної системи як відторгнення. Найпомітнішими ознаками їх економічного відторгнення є обмеженість доступу до ринкової інфраструктури, справедливих цін та засобів державного субсидування, інституційного відторгнення – незадовільне нормативно-правове забезпечення, відсутність представництв у професійних і регіональних об'єднаннях і, відповідно, впливу на органи, що приймають рішення щодо розвитку аграрного сектора [4, с. 91]. Дане твердження є цілком справедливим і для зернового ринку.

Таблиця 3
Структура реалізації зернових культур сільськогосподарськими підприємствами в Україні, %*

Канали реалізації продукції	Роки						
	1990	1995	2000	2005	2010	2013	2015
1. Переробним підприємствам	80,4	37,5	4,0	5,2	3,4	4,0	3,3
2. На ринку	3,2	19,2	34,8	10,0	7,1	3,4	2,2
3. Населенню та пайовикам	13,2	30,3	34,7	15,2	10,5	5,8	4,0
4. За іншими каналами	3,2	13,0	26,5	69,6	79,0	86,8	90,5
5. Усього реалізовано зерна СГП, млн. т	18,5	13,1	10,7	19,5	23,7	38,3	41,48
у % до державного валового збору	37,3	42,0	53,8	67,6	60,3	60,7	69,0

*Складено автором за даними Державної служби статистики України [6]

Проявом структурних деформацій у збутовій системі є домінування у структурі каналів реалізації непрозорих «інших каналів», зростання їх питомої

ваги з 3,2 % в 1990 р. до 90,5 % в 2015 р. за рахунок зменшення частки зернопереробного напряму реалізації зерна (таблиця 3), нерозвиненість державного збутового каналу, низька частка (2-3 %) реалізації зерна через товарні біржі, інформаційна непрозорість ринку. За статистичними даними, у 2015 р. за посередницьким «іншим каналом» СГП реалізували 41,48 млн. т зернових культур, що склало 69 % від загального валового збору. Частки таких каналів реалізації зерна, як «на ринку» та «населенню в рахунок оплати праці» є незначними і складають 2,2 % і 4 % відповідно.

Слід відзначити, що частину зерна, придбаного в СГП, трейдери реалізують на внутрішньому ринку переробним підприємствам; у 2015 р. його обсяги склали 3,1 млн. т [6, с. 326]. Існування посередницької ланки у збутовій системі призводить до зростання собівартості продуктів зернопереробки, скорочення прибутковості виробників соціально значимих сортів борошна за фіксованого рівня їх рентабельності. Відтак, існуючі структурні деформації у збутовій системі негативно впливають на доходність як первинних зерновиробників, так і соціально орієнтованих зернопереробних підприємств, обумовлюючи необхідність виваженого державного впливу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході дослідження встановлено, що характерними рисами ІІ у корпоративному секторі зернового ринку є перманентне зростання кількості агрохолдингів, у т.ч. шляхом латентного поглинання (контролю) СГП за реальної втрати їх господарської самостійності. Існуючим ІІ сприяють процеси *дезінтеграції*, що мають місце в індивідуальному секторі ринку, зокрема, розрізненість індивідуальних господарств, більш ніж подвійне скорочення кількості кооперативних об'єднань (з 708 одиниць в 2008 р. до 350 одиниць в 2015 р. [5]), які є головною інтеграційною ланкою малих товаровиробників. Відтак, маємо подвійний взаємовплив між сучасними процесами інтеграції й дезінтеграції на зерновому ринку (рис. 1).

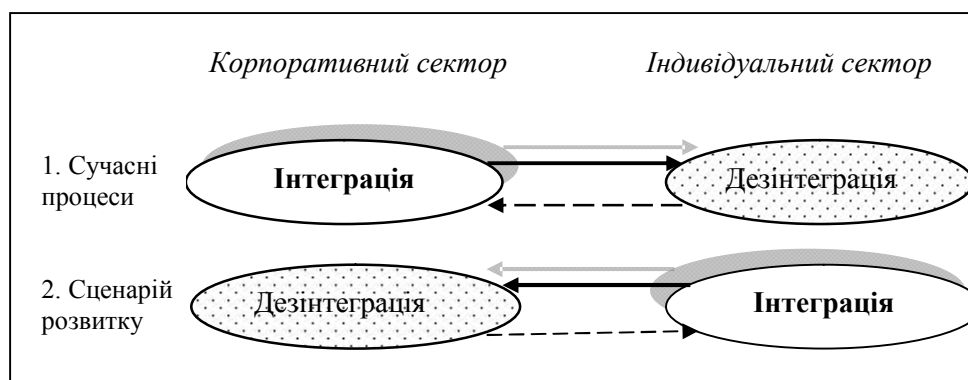

Рис. 1. Взаємозв'язки між процесами інтеграції й дезінтеграції на зерновому ринку України [авторська розробка]

На думку О. Семак, якщо в системі інтеграція виступає як провідна сила, то вона завжди пов'язана з різними дезінтеграційними процесами, які або є її передумовою, або наслідком, або супроводжують її. Аналіз і прогноз ІІ будуть

достовірними за умови розгляду усіх процесів, що сприяють або протидіють інтеграції. Тільки тоді можна бути визначити обставини й умови, за яких відбувається перетворення інтеграції в дезінтеграцію, й навпаки [9, с. 122-123]. Дане концептуальне твердження є важливим для визначення вектору інтеграційної політики держави на стратегічних товарних ринках та методики аналізу ПП в їх секторах.

Сучасні некеровані інтеграційні й дезінтеграційні процеси гальмують збалансований розвиток зернового ринку, продукують деформації відтворювальних процесів, наслідком яких є податкові, відтворювальні та соціальні втрати держави. Практика наочно доводить, що висока доходність великих корпоративних структур, передусім агрохолдингів, не забезпечує відтворювальний розвиток стратегічного зернового ринку, національну продовольчу безпеку та реалізацію економічних інтересів держави й суспільства. Асиметричність розвитку секторів зернового ринку, практика «оптимізації податків» в агропродовольчому ланцюжку, приватизованому агрохолдингами, різновекторність аграрного й сільського розвитку, – все це є свідченнями *пасивної внутрішньої інтеграційної політики* держави.

Трансформація інтеграційної політики з пасивної в активну форму передбачає чітке обґрунтування головної мети ПП і її результатів. На думку В. Молле, економічна інтеграція не є метою сама по собі, а слугує більш високим цілям як економічного, так і політичного характеру (до них належать добробут, мир, демократія, права людини) [3]. Ми підтримуємо позицію ученого і вважаємо, що ПП повинні сприяти збалансованому розвитку товарних ринків, забезпечувати розширене відтворення матеріальних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів у їх секторах.

Реалізація даної генеральної мети обумовлює необхідність цілеспрямованого спрямування процесів інтеграції й дезінтеграції у русло відтворювального розвитку зернового ринку за певним управлінським сценарієм або державною програмою (див. рис.1). При цьому вектори міжсекторного взаємовпливу процесів інтеграції та дезінтеграції в ринковій системі змінюються у напрямі посилення інтеграційних процесів в індивідуальному секторі та активізації дезінтеграції в надприбутковому корпоративному секторі (зокрема, шляхом отримання господарської самостійності СГП, формально підконтрольних агрохолдингам). Зміна взаємозв'язків між процесами інтеграції та дезінтеграції обумовлюють зміну стану ринкової системи та її елементів (секторів). Підсумок ПП виражається поняттям *інтегрованості системи*, для визначення якої іноді використовують терміни організованість, структурованість, пов'язаність тощо. На думку О. Семак, кожний із них віддзеркалює певні сторони системного стану інтегрованості [9, с. 123].

Перехід від стихійної плінності ПП, що супроводжується реалізацією економічних інтересів найсильніших ринкових суб'єктів на шкоду інтересам держави й суспільства, до їх організованого управління повинен базуватися на концептуальній платформі *інтеграційних принципів*, до яких, на наш погляд, доцільно віднести такі [10, с. 21]:

- принцип соціально-економічної спрямованості діяльності інтегрованих структур на товарному ринку (структура в ході реалізації власних фінансових інтересів повинна одночасно приймати участь у впровадженні державних і регіональних економічних, соціальних і екологічних програм,

сприяючи рішенню проблем зайнятості, розвитку сільських територій, екологобезпечного господарювання тощо);

- принцип узгодження економічних інтересів учасників інтеграційної структури та держави як носія інтересів суспільства (об'єднання не повинно стати провідником фінансових інтересів одного учасника за одночасної дискримінації інтересів інших учасників, держави та суспільства);

- принцип економічної доцільності й наукової обґрунтованості створення нової об'єднаної структури (для визначення ефекту такого об'єднання може бути використаний критерій доданої вартості товару).

Вважаємо, що *принцип соціально-економічної спрямованості діяльності* є ключовим в обґрунтуванні найбільш ефективних інтегрованих структур, діючих на певному товарному ринку. У Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. № 806-р від 17.11.2013 р. [11] одним із принципів розвитку аграрного сектору визначено розвиток різних форм господарювання за умови *пріоритетності формування господарств, що мають велику соціально-економічну роль для сільських громад*; до таких господарств віднесено особисті селянські господарства та фермерські господарства.

Відповідно, враховуючи характер інтеграційних принципів, на зерновому ринку України головним напрямом стимулювання розвитку ефективних інтегрованих структур є поетапне створення та розвиток мережі регіональних *зернових обслуговуючих кооперативів* шляхом реалізації активної внутрішньої інтеграційної політики держави. Вважаємо, що саме кооперативні об'єднання індивідуальних господарств, діяльність яких має соціально-економічну спрямованість, спроможні забезпечити відтворювальний розвиток зернового ринку, підвищити конкурентоспроможність малих товаровиробників, зміцнити їх позиції на внутрішньому та зовнішньому ринках, сприяти розвитку сільських територій та підвищенню зайнятості сільського населення. Досвід провідних держав (зокрема, Канади, Франції, Німеччини) переконливо засвідчує, що на зерновому ринку найбільш ефективно функціонують саме кооперативні інтегровані структури, а не агрохолдинги, що доводить доцільність інтеграційних змін у даному напрямі.

Активна інтеграційна політика держави передбачає впровадження *механізмів підтримки* створення та розвитку зернових обслуговуючих кооперативів. Головними з них є такі: пріоритетне включення кооперативів до участі в інтервенційних закупівлях Аграрного фонду, програмах стимулювання виробництва стратегічних видів культур; надання державної інвестиційної підтримки для будівництва кооперативних елеваторів; налагодження інтеграційних зв'язків кооперативів із зернопереробними підприємствами; активізація діяльності сільськогосподарських дорадчих служб; здійснення системного моніторингу діяльності зернових кооперативів.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в розвитку теоретичних положень щодо трансформаційного впливу процесів інтеграції й дезінтеграції на відтворювальний розвиток зернового ринку в секторному вимірі. Теоретичне значення дослідження полягає в розвитку концепції інтеграції ринкових систем, практичне – у можливості використання результатів аналізу ІІ та наукових розробок в ході обґрунтування найбільш ефективних форм інтегрованих структур на зерновому ринку, механізмів їх державної підтримки, принципів і векторів внутрішньої інтеграційної політики

держави. Перспективи подальших розробок полягають у поглибленні досліджень сучасних інтеграційних процесів на стратегічних агропродовольчих ринках України із використанням наукових підходів, висвітлених у даній статті.

Література

1. Анохина М. Е. Развитие экономической интеграции: теория и практика / М. Е. Анохина, Д. Г. Коростелев // Экономика и управление. – 2014. – №8(117). – С. 92-99.
2. Косіюк О. М. Інтеграційні процеси суб'єктів господарювання: доцільність та ефективність / О. М. Косіюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 3, т. 2. – С. 83-90.
3. Molle W.T.M. The Economics of European Integration: Theory, Practice, Policy / Willem Molle, 4 th edn - Aldershot: Ashgate, 2001 – 548 p.
4. Бородіна О. М. Подолання структурних деформацій в аграрному секторі України: інституціалізація і модернізація малотоварного сільськогосподарського виробництва / О.М. Бородіна, І.В. Прокопа // Економіка України. – 2015. – № 4. – С. 88-96.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Розділ «Економічна діяльність». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Статистичний щорічник України за 2015 рік / За ред. І. М. Жук. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 574 с.
7. Рослинництво України: статистичний збірник / Відп. за випуск О. М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 180 с.
8. Нікішина О. В. Механізми регулювання інтегрованого зернового ринку / О. В. Нікішина. – Одеса: ППРЕД НАН України, 2014. – 450 с.
9. Семак Е. А. Теоретические основы международной экономической интеграции / Е. А. Семак // Беларусь и мировые экономические процессы. – Минск: БГУ, 2009. – Вып. 6. – С. 117-137.
10. Нікішина О.В. Інтеграційний вектор новітньої зернової політики держави / О. В. Нікішина, І. Р. Шніцер // «Управління інноваційним розвитком на макро-, мезо- та макrorівнях»: II міжн. наук.-практ. конф., 7 червня 2016 р.: тези допов. – Одеса: ОНПУ, 2016. – С. 20-22.
11. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 806-р від 17.11.2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.

Abstracts

In article the estimation of impact the subjects corporate and individual sectors on reproduction development of grain market in sectoral breakdown. Today the share of corporate sector in production of grain crops is 65%, individual sector - 35% and tends to grow. Individual farms produce unprofitable but socially significant strategic types of crops and provide 70% of the domestic grain consumption. Thus, the subject ensuring of food security in grain market performs individual sector.

Conducted analysis showed that high profitability of large corporate structures, primarily agricultural holdings, does not provide reproduction development of grain

market and generates a number of deformations reproduction processes, including: structural deformations in manufacturing, exporting and marketing of grain, domination opaque "other" sales channels grain of agricultural enterprises (90,5 % in 2015), the financial deformations in sectoral distribution of income and others. Each type of deformation leads to tax and social losses of state, necessitates develop effective integrated structures.

The main direction of integration process is the increasing number of agricultural holdings, including by latent absorption (control) of agricultural enterprises to real loss of economic independence. This process of integration promote processes of disintegration in individual market sector, including a double reducing number of cooperative associations, what are the main core integration of individual farms. Hence, there is a double interplay between modern processes of integration and disintegration in grain market of Ukraine.

Grounded integration principles which form the conceptual basis of active integration policy the state in grain market, namely: (1) principle of social and economic an orientation of activity integrated structures in market; (2) principle of harmonization economic interests the participants integration structure and state as a carrier of public interest; (3) principle of economic feasibility and scientific feasibility of creating a new of a united structure. The main principle to justifying the most effective integrated structures, that operate on a specific commodity market, is the principle of social and economic orientation of their activities. Given the nature of integration principles, proved, that the domestic grain market main direction stimulating the development of effective integrated structures are gradually creating and developing a network of regional of servicing cooperative grain.